

פרדס השבוע

הרב דוד שושנה שליט"א

פרשת
בהר-בחוקות'
כ"ה אייר תשפ"א

ל"ג בעומר

כותב הקדושת לוי (ויצא):

ויקרא לו יעקב גלעד (ברשית לא, מז). הפסוק הזה מרמז על ל"ג בעומר, כי גל הוא אותיות ל"ג. ויבואר הענין על ידי מאמר חכמינו ז"ל בים סוף נדמה להם כבחור במתן תורה נדמה כזקן. המשל בזה לתינוק שמרגילין אותו לילך לבית הספר ומרגיל אותו אביו על ידי דבר שהתינוק מתאוה לו, דהיינו שאומר לו ששם בבית הספר יש דבר שהתינוק מתאוה לו ועל ידי זה מרגילו לילך לבית הספר וכיון שמרגילו אז לומד עמו הרבה תורה כך הקדוש ברוך הוא הראה לנו בים סוף ניסים ונפלאות ולא היה עיקר הטעם של הניסים ונפלאות הניסים והנפלאות עצמם, רק הניסים והנפלאות עשה והראה לנו כדי שנדע שיש אלוה בעולם ונתאוה לו לעבדו ולכך עשה לנו ניסים ונפלאות בים סוף כדי שעל ידי זה נתאוה לקבל התורה ביום מתן תורה ולעבדו בלבב שלם ונמצא עיקר הניסים והנפלאות היה בים סוף כדי שנקבל התורה במעמד הר סיני ונתאוה לו לעבדו ולקבל התורה.

והבחינה הזאת של יציאת מצרים מאירה עד ל"ג בעומר ומל"ג בעומר מתחיל ההארה של מעמד הר סיני שהיא קבלת התורה. וכבר כתבנו שההארה של יציאת מצרים היה הכנה למתן תורה והניסים והנפלאות היה כדי שנתאוה למתן תורה על ידי הניסים. וזהו ויקרא לו יעקב גל עד, כלומר כיון שמגיע ג"ל שהוא מרומז על ל"ג בעומר אז מתחילין להאיר בחינות הארה קבלת התורה. ומלת ע"ד הוא מלשון עד"י עדיים (יחזקאל טז, ז) הורד עדייך (שמות לג, ה) כלומר שעד ל"ג בעומר היה ההארה של יציאת מצרים ומל"ג בעומר מאיר ההארה של קבלת התורה שמרומז במלת ע"ד שרומז על התורה.

כותב הבני יששכר (אייר ג, א):

ענין ל"ג בעומר. מהו עניינו: ענין ל"ג בעומר שנוהגין בו שמחה ושלא לומר תחינה. אומר לך את אשר עם לבבי. ואקדים את אשר כתבתי במשנה מס' אבו' חמשה תלמידי' היה לו לריב"ז וכו' א"ל צאו וראו איזהו דרך טובה שידבק בה האדם (על כרחך צ"ל דשאל להם איזהו טוב כללי שיהיה כולל כל הטובות. דאלת"ה מהו השאלה תורה ומצות המה הטוב כמד"א ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב וכו') ר' אליעזר אומר עין טובה. ר' יהושע אומר חבר טוב ר' יוסי אומ' שכן טוב. ר' שמעון אומר הרואה את הנולד. ר' אליעזר אומר לב טוב אמר להן רואה אני את דברי ר"א בן ערך מדבריתם שבכלל דבריו דבריתם ע"כ. הנה מה שיש להתבונן א' א"ל צאו וראו היכן צוה להם לראות. ב' כל דבריהם שאמר כ"א וא' מהיכן למדו. ג' מה שאמר להם ריב"ז רואה אני וכו'

שבכלל דבריו כו'. האיך יוכל כלל בכלל לב טוב חבר טוב ושכן טוב ורואה את הנולד וגם עין טובה. הלא פעולת העין קודם ללב כענין שאמריו העין רואה והלב חומד. ונראה לי דהנה אין לך שום שכל מושכל שלא יהיה נשמע מן התורה. והנה צוה להם ריב"ז שיהיו מתבוננים מן התורה איזה דבר הוא טוב כללי והתלמידים החכמים הבינו בדברי רבם אשר הדעת הזה נלמד מן הטוב הראשון הנזכר בתורה הוא הטוב הכללי הכולל לכל דרכי התורה (והיא עפ"י דרך שאמרז"ל הרואה ט' בחלום סימן יפה לו הואיל ופתחה בו התורה בתיבת טוב תחלה. כי מן בראשית עד תיבת טוב אין אות ט' נשמע מזה שיש ללמוד מהאות והתיב' שנכתב בתורה בראשיתה. היינו שאותו האות והתיב' נזכר בתחלה בתורה אותו הדבר הוא דבר כללי לכל הנאמר אחריו. והנה התורה היא טוב. אין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב וכו' ממילא כל דרכי התורה היא טוב. אבל כללית טובות התורה בודאי יש ללמוד מן הטוב הראשון. הנכתב בתורה וכו"ל).

והנה יצאו התלמידים ודקדק כ"א מן הטוב הראשון הנאמר בתורה שהוא בודאי טוב כללי. [...] ר"א בן ערך אומר לב טוב כי מהתחלת התורה. בראשית עד תיבת טוב. ל"ב תיבת יורה על ל"ב טוב הוא הטוב הכללי. ע"כ אמר ריב"ז רואה אני וכו' שבכלל דבריו דבריתם. כי הן אמת שגם דבריתם נשמעים מן התורה הלו שכל אלה הם טובות כוללים. אבל הטוב שלמד ר"א בן ערך נשמע מן התורה שהוא כולל גם כל אלה טובות שאמרתם. דהנה לימוד כ"א הוא רק מהפסוקים המיוחדים המוסמך אל הטו' והנה הוא נלמד מכל הכלל דהיינו מהתחלת התורה עד הטוב. א"כ שמע שהטוב ההוא כולל כל הטובות שאמרתם. והם אינם כוללים דבריו [הגה ...] והוא דבר נחמד להבין וישר למוצאי דעת.

והנה ימי הספירה הם מ"ט ימים מנין לב טוב הנלמד על הטוב הכללי מן תיבת בראשית עד וירא אלקים כי טוב [...] כי בראשית התורה הקדומה רשומה חכמתך הסתומה (ל"ב נתיבות חכמה) מאין תמצא והיא נעלמה ע"כ נרמז הלב רק בחשבון התיבות מן בראשית (חכמה) ל"ב תיבין עד תיבת טוב (רמז ל"ב נתיבות) הנעלמי' אוריית' מחכמה נפקת) ותיבת טוב היא בפירוש בתורה מזה נשמע בהגיע עתותינו עת דודים במצות ספירתנו להכנעת לב טוב לקבלת התורה: בהשלים בספירה מספר ל"ב אז מתגלה הטוב אור הגנוז שנננו בתורה: ע"כ עושין היום הזה יום שמחה אור צדיקים. הן כי א"א לפרש:

פרשת בהר

תסבבו להחריבו כשלא תקיימו מצות השבתות, ויש לך לדעת כי הגם שה' משליך חמתו על ביתו ונחלתו לחללה לכפרת עון כאומרם ז"ל (מדרש תהלים עט) בפסוק מזמור לאסף עם כל זה על הכל יביא ה' במשפט כל המסבב בחטאו את הדבר הרע הזה ביום המשפט הנורא כשיעמוד בעל הבית המקודש ויתבע האיש המגרש, ומה גם למה שאמר הנביא (הושע יא) לא אבא בעיר ודרשו ז"ל (זוהר ח"א א) נשבע הקדוש ברוך הוא כו' אנה יוליך את חרפתו ומה מענה בלשונו ומה גמול יעריכנו, והוא מה שרמז הכתוב כאן באומרו ומקדשי תיראו כי עונשו גדול, וישער מזה עונש השמיטה, לשומרה:

מובא במסכת קידושין (לא, ב):

חמשה בני סמכי, [בנים ססמוכים על שולחנן], הוה ליה לאבימי בחיי אביו וכי הוה אתא רבי אבהו קרי אבבא [ומקיש על הדלת] רהיט ואזי ופתח ליה, ואמר אין אין עד דמטאי התם יומא חד, אמר ליה [אבין] אשקין מיא אדאייתי ליה, [עד שהספיק אבימי להביא לו,] נמנם. גחין [אבימי], קאי עליה עד דאיתער,

וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר:

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ אשר אנכי נתן לכם ושבתה הארץ שבת לה: (כה, א-ב)
את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני ה': (כו, ב)

כותב האור החיים הקדוש:

את שבתותי תשמרו וגו'. צריך לדעת למה חזר הכתוב וצוה כאן על השבת, ונראה שנתכוין להסמיך מצות שבת למצוה שלפניה דכתיב לא תעשו לכם אליילים וגו' לומר כשם שע"ז שקולה ככל התורה גם מצות שבת שקולה ככל התורה כולה, גם עוד יכוין לומר על השמיטות שהם נקראים שבתות דכתיב (לעיל כה, ב) שבת לה' שמזוהר עליהם לשומרם, וסמך לאזהרה זו אומרו ומקדשי תיראו על דרך אומרם ז"ל (אבות פ"ה) לא נחרב הבית אלא בשביל שלא שמרו מצות שביעית, וכן אמר הכתוב (לקמן כו, לד) או תרצה הארץ את שבתותיה, והוא עצמו אומרו את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו שלא

מותאם ונערך עם השלמת מקורות ע"י בנו יונתן יוסף. מתוך שיחתו השבועית של הרב בצרפתית.

לקבלת השיחה ב M או ב WhatsApp : A0583245820@gmail.com או באתרים לדעת ודרשו

[עמד מעליו עם המים עד שהתעורר. ובזכות שהקפיד כל כך על המצוה] איסתייעא מילתיה, ודרש "מזמור לאסף".

מסביר רש"י:

חמשה בני סמכי הוה ליה לאבימי בחיי אביו. ואפילו הכי כי הוה קרי ר' אבהו אבבא היה אבימי רץ ופותח לו ואינו מניח לאחד מבניו לילך: אין אין. אפתח אפתח.

איסתייעא מילתא. בעודו גחין לפניו שהבין במדרש מזמור אחד שבספר תהלים שלא היה מבין בו קודם לכן לדורשו וי"מ שמקרא זה לבדו דרש מזמור לאסף אלקים באו גוים בנחלתך וגו' קינה לאסף מיבעי ליה ודרש כך שאמר אסף שירה על שכילה הקב"ה חמתו בעצים ואבנים שבביתו ומתוך כך הותיר פליטה בישראל שאלמלא כך לא נשתייר משונאי ישראל שריד וכן הוא אומר כלה ה' את חמתו ויצת אש בציון (איכה ד):

והמקור באיכה רבה (ד, ז):

כלה ה' את חמתו שפך חרון אפו, אמר רבי ארבע שפיכות לטובה וארבע שפיכות לרעה. ארבע שפיכות לטובה, שנאמר ושפכתי על בית דויד ועל יושב ירושלים רוח חן ותחנונים (זכריה יב, י), והיה אחרי כן אשפוך את רוחי על כל בשר וגו' וגם על העבדים ועל השפחות בימים ההמה אשפוך את רוחי (יואל ג, א), ולא אסתיר עוד פני מהם אשר שפכתי את רוחי על בית ישראל נאם אדני אלקים (יחזקאל לט, כט).

וארבע שפיכות לרעה, שנאמר (ישעיה מב, כה) וישפך עליו חמה אפו, וביחזקאל כתיב (יחזקאל ט, ח) בשפכך את חמתך על ירושלים, וכתיב (איכה ב, ד) שפך כאש חמתו, והדין: כלה ה' את חמתו שפך חרון אפו.

ויצת אש בציון, כתיב (תהלים עט, א): מזמור לאסף אלהים באו גוים בנחלתך, לא הוה קרא צריך למימר אלא בכי לאסף, נהי לאסף, קינה לאסף, ומה אומר מזמור לאסף, אלא משל למלך שעשה בית חפה לבנו וסידה וכירה וצירה, ויצא בנו לתרבות רעה, מיד עלה המלך לחפה וקרע

את הוילאות ושבר את הקנים, ונטל פדגוג שלו איבוב של קנים והיה מזמר. אמרו לו, המלך הפך חפתו של בנו ואת יושב ומזמר, אמר להם מזמר אני שהפך חפתו של בנו ולא שפך חמתו על בנו. כך אמרו לאסף הקדוש ברוך הוא החריב היכל ומקדש ואתה יושב ומזמר, אמר להם מזמר אני ששפך הקדוש ברוך הוא חמתו על העצים ועל האבנים ולא שפך חמתו על ישראל, הדא הוא דכתיב: ויצת אש בציון ותאכל יסדתיה.

כותב הספורנו:

את שבתותי תשמורו. אף בימי השעבוד אף על פי שהמנוחה בהם זכר לחירות: ומקדשי תיראו. המקומות המקודשים בגלות והם בתי כנסיות ובתי מדרשות אף על פי שחרב בית המקדש כאמרו ואהי להם למקדש מעט ואמרו ז"ל (מגילה כט, א) אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות:

כותב רבי אליהו הכהן האתמרי (מקובל מחכמי איזמיר. נודע בעיקר בזכות ספרו שבט מוסר) בספרו מזבח אליהו (מדרש בלק):

כל מה שיש בעולם של מעלה יש בעולם הזה כל דבר כפי מדרגתו וכשם שיש בית המקדש למעלה גם יש למטה ואעפ"י שנחרב, זכרו בעולם בבתי כנסיות ובתי מדרשות וכמו ששמעתי מס' פלא הרימון בפסוק תשתפכנה אבני קדש בראש כל חוצות (איכה ד, א) כשחרב בית המקדש פרחו כל עציו ואבניו ונתפזרו בכל העולם במקום שעתידי שיהיו שם ישראל ובכל מקום מהמקומות שנפל שם איזה אבן מאבני הקדש שם נבנה בית הכנסת או בית המדרש ע"כ. ולפי זה נראה שאמרו ז"ל שעתיד הקב"ה להביא לארץ ישראל כל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבכל העולם לפי שהם משורשי המקדש. ובזוה מתיישב מאמר איכא סביי בבל וכו' עד שמשכים לבית הכנסת וכו' (ברכות ח, א) ובהיות כן נמצא שכיון שעומדים בבית הכנסת כאלו עומדים בארץ ישראל ממש בתוך המקדש לפי שכל בית הכנסת בנוי על יסוד אבני המקדש כאמור.

פרשת בחוקותי

לאבוס כבהמה א"ל הקב"ה בזעת אפך תאכל לחם (כמ"ש בב"ר פ' כ') והיינו שיהיה לו טורח לעשות מחטה לחם. וכמ"ש (ברכות נח, ב) כמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא פת לאכול חרש וזרע וכו'. אבל קודם הקלקול אף חטה היה מן האילן והיה גדל עליו גלוסקאות כמו שיהיה לעתיד (כמ"ש שבת ל, ב) ועתידה חטה שתתמר כדקל (כמ"ש כתובות קיא, ב) וכמו שמצינו שיש אילן שקמה המתקיים ת"ר שנה (כמ"ש במד' תהלים צ) עמ"ש כימי עץ ימי עמי (ועי' ב"ר פי"ב אך שם מיירי לענין קומה כמ"ש המת"כ בשם פירש"י) והאילנות שנטע הקב"ה בעצמו בג"ע היה מתקיים לעולם ולא היה צריך שום נטיעה ועבודה.

ואדם הראשון ניתן בג"ע לעבדה ולשמרה לעבדה בפקודין דעשה ולשמרה בפקודין דל"ת (כמ"ש בזה"א כ"ו א' ות"ז תי' כ"א) ורק אחר הקלקול נאמר לו בזעת אפך תאכל לחם שיהיה נצרך לעבודה וטורח כמה יגיעות יגע וכו', ובעצרת שהיא זמן מתן תורה דכתיב אני אמרתי אלקים אתם שיהיה התיקון כמו קודם החטא שלא יהיה מיתה (כמ"ש ע"ז ה, א) וכו' ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגו' שאז לא היו ישראל רק פנויים לתורה ועבודה כמו קודם הקלקול, והיה מתבטל אז כל היצר הרע וקלקול הנחש וממילא מאכל אדם היה רק פירות האילן כמו שהיה קודם קלקול אדם הראשון, ורק אחר החטא חבלתם מעשיכם אכן כאדם תמותון מ"מ כשבא עצרת היא הזמן בכל שנה לתקן הקלקול הראשון מאדם הראשון וכמו שהיה במ"ת וזהו בעצרת על פירות האילן, וז"ש בגמרא (ר"ה טז, א) הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו לכם פירות האילן ופירש"י דר"י לטעמי דא' בסנהדרין עץ שאכל אדם הראשון חטה היה ולפי האמור מובן שבעצרת הזמן שיתברכו פירות האילן שיתוקן קלקול אדם הראשון ויהיה מאכל אדם פירות האילן וכמו שהיה קודם הקלקול:

כתוב במסכת מגילה (לא, ב):

תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר עזרא תיקן להן לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת ושבתורת תורה קודם ראש השנה מאי טעמא אמר אביי ואיתימא ריש לקיש כדי שתכלה השנה וקללותיה בשלמא שבמשנה תורה איכא כדי שתכלה שנה וקללותיה אלא שבתורת כהנים אטו עצרת ראש השנה היא אי עצרת נמי ראש השנה היא דתנן ובעצרת על פירות האילן.

כותב הפרי צדיק (בחוקתי, י):

עזרא תיקן להם לישראל שיהיו קורין קללות שבתו"כ קודם עצרת כו' כדי שתכלה שנה וקללותיה כו' (מגילה לא, ב) אלא שבתו"כ איתא אטו בעצרת ר"ה היא אין עצרת נמי ר"ה היא דתנן בעצרת על פירות האילן, וצריך להבין הא עיקר מאכל האדם היא הלחם כמ"ש כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם ובפסח העולם נידון על התבואה (כמ"ש ר"ה טז, א) והי"ל לתקן שיקראו קודם פסח מה"ט. ואם משום דלפי סדר הפרשיות מיקלע בחקותי קודם עצרת ולא קודם פסח הא מלשון עזרא תיקון לא משמע שהיא מפני סדר הפרשיות, ובאמת לבני מערבא דמסקי אורייתא לתלת שנין (כמ"ש מגילה כט, ב) לא מיקלע בחקותי קודם עצרת הי"ל לעזרא לתקן שיקראו התוכחה קודם פסח. גם לפמ"ש בגמרא (ר"ה ז, ב) ט"ז בניסן ר"ה לעומר ו' בסיון ר"ה לשתי הלחם. והנה שתי הלחם היא ר"ה להתיר החדש במקדש אבל כבר הותר לאכילת הדיוש מט"ז בניסן מזמן הקרבת העומר ובמקדש אל שייך תכלה שנה וקללותיה. ויתכן יותר לתקן שיקראו קודם פסח שאז ר"ה להתיר אכילת הדיוש מחדש, גם מה שתיקן עזרא שיקראו שבתו"כ קודם עצרת ושבמשנה תורה קודם ר"ה ולא להיפוך בודאי יש שייכות לכל פרשה ליזמנה,

אך הענין שקודם הקלקול מאדם הראשון ניתן רק פרי העץ למאכל אדם וכמ"ש נ' ויטע גן בעדן ונטיעה היא באילנות. אך אחר הקלקול ואכלת את עשב השדה רק כיון ששמע אדם הראשון הזיעו פניו ואמר מה אני נקשר

שבת שלום !